

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-33>

УДК 336.711

ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

PRINCIPLES OF FUNCTIONING OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE IN WAR CONDITIONS

Прокопенко Наталія Семенівнадоктор економічних наук, професор,
ПВНЗ «Європейський університет»ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6753-8831>**Мирончук Вікторія Михайлівна**кандидат економічних наук,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університетуORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1720-4558>**Шепель Інеса Вадимівна**кандидат економічних наук,
Херсонський державний аграрно-економічний університет (м. Кропивницький)ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6728-5579>**Prokopenko Nataliia**

Privat Higher Education Institution «European University»

Myronchuk ViktoriiaVinnytsia Educational and Research Institute of Economics
West Ukrainian National University**Shepel Inesa**

Kherson State Agrarian and Economic University (Kropyvnytskyi)

Стаття присвячена визначенню основних засад функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану. Актуальність дослідження полягає в необхідності забезпечення стабільної роботи банківської системи, яка є стратегічно важливою для держави та громадян. Мета статті – визначити основні засади функціонування банківської системи в умовах війни як досвід, який може бути адаптованим іншими країнами, що стикаються із кризовими ситуаціями в економічному та політичному середовищі. Для досягнення поставленої мети визначено основні принципи функціонування банківської системи в умовах війни. За результатами аналізу поточного стану виокремлено проблеми, з якими зіткнулась банківська галузь, та запропоновано шляхи їх вирішення. В процесі дослідження застосовувались загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, порівняння, індукція та дедукція. За результатами дослідження встановлено, що діяльність банківської системи в умовах війни повинна здійснюватися на принципах законності, економічної самостійності, незалежності, відповідальності за своїми зобов'язаннями, легальності банківських операцій, дотримання нормативів НБУ, забезпечення права вибору банківської установи фізичними особами, забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань та збереження довіри громадян. Під час війни банківська галузь зіткнулась з багатьма проблемами: браком трудових ресурсів, загрозою кібератак, перевищенням лімітів касових залишків, арештом банківських рахунків, втратами за попередньо наданими кредитами. Для вирішення цих проблем необхідно забезпечити стабільне функціонування банківської системи під час війни, розвивати ризик-менеджмент, сприяти діджиталізації, популяризувати безготівкові рахунки, посилювати систему електронних платежів, заручитися міжнародною підтримкою. Практичне значення дослідження полягає в можливості застосовувати запропоновані відновлюючі заходи іншими країнами у кризових ситуаціях, які виникають в економічному та політичному середовищі.

Ключові слова: банківська система, кібератака, ризик-менеджмент, діджиталізація, кредитування.

The article is devoted to determining the basic principles of functioning of the banking system of Ukraine under martial law. The relevance of the study lies in the need to ensure the stable operation of the banking system, strategically important for the state and citizens. The aim of the article is to define the basic principles of functioning of the banking system in wartime conditions as an experience that can be adapted by other countries, which face crisis situations in the economic and political environment. In order to achieve the objectives, the basic principles of the functioning of the banking system in war conditions are defined. Based on the results of the analysis of the current state, the problems faced by the banking industry were identified and ways to solve them were proposed. During the study were used general scientific methods such as analysis, synthesis, comparison, induction and deduction. According to the results of the study it was found that the activities of the banking system in times of war should be carried out on the principles of legality, economic independence, independence, responsibility for its obligations, the legality of banking operations, compliance with the NBU regulations, ensuring the right to choose a banking institution by individuals, ensuring the performance of the undertaken obligations and maintaining the trust of people. During the war, the banking industry faced many problems: lack of human resources, the threat of cyber attacks, exceeding cash balance limits, the seizure of bank accounts, losses on pre-provisioned loans. To solve these problems it is necessary to ensure the stable functioning of the banking system during the war, to develop risk management, to promote digitalization, to popularize non-cash accounts, to strengthen the system of electronic payments, and to enlist international support. The practical significance of the study lies in the possibility of applying the proposed recovery measures by other countries in crisis situations arising in the economic and political environment.

Keywords: banking system, cyber attack, risk management, digitalization, lending.

Постановка проблеми. Український банківський сектор є найважливішим елементом фінансової галузі. Уряд України та Національний Банк створюють необхідні правові та інші умови для формування сучасного високорозвиненого та конкурентоспроможного банківського сектора, що відповідає інтересам економіки та забезпечує високий рівень банківського обслуговування населення та організацій.

На сьогоднішній день всі сфери бізнесу, в тому числі, нелегальні, залежать від стабільної роботи банківської системи, яка є основою виробничих та операційних процесів. З початком війни в Україні залежність від неї відчув не лише бізнес, а й звичайні громадяни. В перші дні повномасштабного вторгнення платіжна система опинилася на межі зупинки. Через те, що працівники не могли виходити на роботу, зачинилася велика кількість банківських відділень. Масове намагання зняти готівку з банкоматів також нанесло удар по банківській системі України.

Не дивлячись на низку труднощів, банківська система продовжує функціонувати. Банки намагаються забезпечити безперебійну роботу своїх відділень в регіонах, в яких відсутня загроза життю та здоров'ю населення.

В умовах війни з Росією банківська система України працює з обмеженнями, встановленими Постановою Правління Національного банку України № 18 від 24.02.2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». Ці обмеження стосуються зняття готівки з рахунків клієнтів, видачі готівкових коштів в іноземній валюті, роботи валютного ринку, офіційного курсу іноземної валюти тощо. Разом з тим Постановою зняті

обмеження щодо здійснення безготівкових розрахунків, поповнення банкоматів, доступу до сейфових скриньок та урядових платежів.

Вистояти в умовах воєнного стану допомагають регулятивні заходи Національного Банку України. Завдяки цьому, а також новим підходам, принципам і заходам, які знайшла банківська система України, в країні утримується відносна стійкість національної валюти та забезпечується ділова активність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонування банківської системи України широко досліджувалось вітчизняними вченими-економістами. Особливої уваги заслуговують роботи Халімона Т. М. [2], Рєкіянова С. О. [3], Нагайчук Н. Г. [4]. Разом з тим, незважаючи на значну кількість наукових праць, що так чи інакше стосуються функціонування банків, недостатньо дослідженими залишаються основні засади функціонування банківської системи в умовах війни.

Формулювання мети статті. Мета статті – визначити основні засади функціонування банківської системи в умовах війни як досвід, який може бути адаптованим іншими країнами, що стикаються із кризовими ситуаціями в економічному та політичному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська система діє на основі загальних норм поведінки суб'єктів банківських правових відносин та критерієм законності такої поведінки, що відображаються у ключових принципах банківської діяльності. Діяльність банківської системи у звичайних умовах, як і в умовах війни, має ґрунтуватися на принципах права та на засадах моралі. Важливу роль в цьому відіграє те, яким рів-

нем правової свідомості володіють суб'єкти банківських правовідносин [1].

До основних принципів діяльності банківської системи в умовах війни можна віднести:

- законність – основний та найголовніший принцип діяльності банківської системи. Як в Україні, так у інших країнах вона діє з урахуванням законів, правових документів, актів;

- економічна самостійність. Мається на увазі економічна відповідальність банків за результати своєї діяльності. Економічній самостійності властива свобода розпорядження власними коштами та залученими ресурсами та майном, що перебуває у власності банків [2];

- незалежність від органів державної влади та місцевого самоврядування. Вони не можуть впливати на дії керівників чи працівників банківських установ під час виконання ними своїх службових обов'язків. Органи державної влади та місцевого самоврядування не мають права втручатися в діяльність банківських установ, крім випадків, передбачених діючим законодавством;

- відповідальність за своїми зобов'язаннями та її розмежування з державою. Банки не відповідають за зобов'язаннями держави і навпаки, держава не відповідає за зобов'язаннями банків;

- легальність здійснення банківських операцій. Всі банківські операції здійснюються на основі ліцензій (дозволів), які повинні отримувати банки;

- дотримання економічних нормативів Національного банку України, спрямованих на підтримку інтересів клієнтів та стабільності всієї банківської системи [3, с. 77–83];

- забезпечення права вибору банківської установи фізичним та юридичним особам;

- забезпечення виконання взятих зобов'язань перед клієнтами і третіми особами. Зокрема, йдеться про зобов'язання майнового характеру, такі як повернення грошових коштів вкладникам банку [4].

Важливим принципом діяльності банківської системи в умовах війни є збереження довіри клієнтів до банківського сектору. Саме довіра українських клієнтів забезпечує стабільну роботу банківської системи в умовах війни. Збереження довіри клієнтів – головний принцип в умовах війни, дотримання якого можливо через дотримання перелічених вище принципів.

На сьогодні можна говорити про те, що населення України довіряє банківській системі в умовах війни. Так, згідно з даними

Ощадбанку, за перший місяць активного вторгнення залишок на рахунках фізичних осіб збільшився на 8,6 млрд грн [5]. Завдяки подальшій співпраці з клієнтами, фізичними та юридичними особами, банківські установи забезпечують своєчасне виконання всіх боргових зобов'язань перед вкладниками, кредиторами та засновниками.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що робота банківської системи під час війни є дуже важливою, адже саме банки забезпечують платежі населення та бізнесу. Як і в мирний час, діяльність банківської системи в умовах воєнного стану повинна здійснюватися на принципах законності, економічної самостійності, незалежності, відповідальності за своїми зобов'язаннями, легальності банківських операцій, дотримання нормативів НБУ, забезпечення права вибору банківської установи фізичними особами та забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань. Однак основним принципом функціонування банківської системи є збереження довіри громадян. Завдяки довірі клієнтів – фізичних та юридичних осіб, вдається забезпечити безперервність надання послуг навіть попри проблеми, з якими зіткнулась банківська галузь під час війни (табл. 1).

Проблеми, з якими зіткнувся банківський сектор під час війни, призвели до суттєвих змін умов його функціонування, однак принципи функціонування банківської системи навіть у кризовому середовищі повинні залишатися незмінними. Однак, щоб зберегти достатній рівень довіри клієнтів, НБУ, як і кожна структурна одиниця банківської системи повинні були швидко розробити та впровадити низку заходів, щоб стабілізувати банківський ринок.

Своєчасні кроки НБУ та банківських установ у перші місяці війни сприяли зниженню втрат у фінансовому секторі України. Попри воєнні ризики збільшився обсяг коштів клієнтів у банках. В кінці березня було зафіксоване зростання депозитів. Разом з тим частка коштів на вимогу досягла максимального значення. В зв'язку з виплатами заробітних плат та зменшенням виручки зменшились кошти корпорацій (найбільше – в іноземній валюті).

Повномасштабна війна стала причиною зменшення попиту на кредити з боку населення. Разом з тим зберігається попит на кредити для бізнесу, що зумовлено поліпшенням умов участі корпорацій в урядових програмах.

Через війну виникла необхідність сформулювати резерви під очікувані втрати, що зумовило збиток банківського сектору. До зниження капі-

Таблиця 1

Проблеми функціонування банківської системи України в умовах війни

Проблеми	Пояснення
Брак трудових ресурсів	В зв'язку з воєнними діями в багатьох регіонах України та небезпекою ракетних ударів по всій території країни, відбувається масове звільнення працівників банківських установ. Співробітники банків звільняються в зв'язку з закриттям відділень або за власним бажанням. Значна втрата трудових ресурсів завдала удару по банківській системі
Завислі платежі	Проблема «завислих платежів» з'явилася ще на початку війни, коли підприємства та установи намагалися достроково виплатити своїм працівникам заробітну плату чи перерахувати матеріальну допомогу. До сьогодні трапляються випадки затримки платежів з перерахуванням коштів на гуманітарні та оборонні цілі. Основною причиною таких затримок є недостатня кількість операційних працівників в банківських відділеннях в регіонах, які знаходяться на окупованих, деокупованих територіях, або в зоні бойових дій
Загроза кібератак	Станом на 4 серпня 2022 року Росія здійснила 796 кібератак, значна частина яких стосувалася банківської системи України. Найбільша кількість кібератак спостерігалася в лютому-березні 2022 року. В зв'язку з цим торгові мережі змушені були продавати товари виключно за готівкові кошти. Ворожі хакери продовжують атакувати банківську систему, однак якість кібератак значно нижча, ніж на початку повномасштабного вторгнення
Перевищення лімітів касових залишків	В торгових точках, АЗС та інших закладах, розташованих на територіях, які окуповані, деокуповані або знаходяться в зоні бойових дій, виникає проблема перевищення касових залишків. Вона пов'язана з припиненням послуг з інкасації готівки у зв'язку із загрозою мародерства. Таким чином, одні заклади приймають тільки готівку, а інші – платіжні картки
Арешт банківських рахунків	З цією проблемою зіткнулись боржники у виконавчих провадженнях. Система примусового стягнення в Україні модернізована. В першу чергу, вона передбачає арешт та блокування банківських карток боржників. В разі відсутності готівки такі особи не мають можливості розрахуватися картою. Будучи внутрішньо переміщеними особами, вони не мають можливості скористатися коштами, які надходять на рахунок від родини або держави. Варто зазначити, що держава частково вирішила проблему, розблокувавши рахунки особам, борг яких не перевищує 100 тис грн. Однак вирішити її повністю поки що не вдалось
Втрати за попередньо надані кредити	З початком війни в Україні забезпечення кредитування практично припинилось. Більшість кредитів, оформлених раніше фізичними чи юридичними особами, не будуть повернуті. Торгово-промислова палата України оголосила форс-мажор, який підтверджує неможливість виконання зобов'язань під час воєнного стану

Джерело: систематизовано авторами [6]

талу банків призводить реалізація кредитного ризику, яка є важливим фактором впливу на їх фінансовий стан. Проте ніяких заходів впливу за недотримання вимог до капіталу та ліквідності в умовах війни зі сторони Національного банку не очікується. Більше того, після закінчення війни банківським установам буде надано достатньо часу для відновлення стійкості.

В лютому 2022 року в Україні були ліквідовані російські банки ПАТ «Промінветбанк» та АТ «Міжнародний резервний банк». З початку року в їх власності знаходилося 2% чистих активів банківського сектору. В зв'язку з при-

пиненням їх діяльності, кількість банків, які працювали в Україні на кінець березня, скоротилася до 69 установ. За рахунок приватних та іноземних фінансових установ скоротилися активи сектору. Завдяки стійкості балансів державних банків за квартал відбулося зростання їх часток у чистих активах та коштах фізичних осіб на 1.1 в. п. та 0.4 в. п. до 47.8% та 55.9% відповідно. В свою чергу, зріс рівень концентрації сектору [7].

З метою стабілізації валютного ринку НБУ було запроваджено низку обмежень. Зокрема, на початку війни обмінний курс долара США

був зафіксований на рівні 29,25 грн за доллар. Однак з 21 липня 2022 року офіційний курс долара до гривні був скоригований на 25%, тобто до 36,5686 грн за доллар [8].

За даними рис. 1 видно, що структура активів у банківському секторі суттєво змінилася у 2022 році в порівнянні з 2018 роком. Зокрема, якщо частка державних банків складала на кінці 2018 року 34%, то у 2022 році їх частка стала 27,3%. Перерозподіл активів відбувся на користь приватних банків, чия доля у капіталі зросла за 4 роки з 14,8 до 21,9%. У грошовому вираженні вартість активів у всіх банківських установах зросла у порівнянні з 2018 роком. Зміни у капіталі відбулися впродовж 2021–2022 років, коли державні банки зменшили вартість активів на 15 млрд грн., ПриватБанк зменшив вартість активів на 3 млрд грн, приватні банки зменшили капітал на 23 млрд грн.

Найбільших втрат зазнали банки з іноземним капіталом – втрати активів складають 43 млрд грн, що показано на рис. 2.

Зі зрозумілих причин, населення почало більш обачно ставитися до власних активів, а тому перемістили власні депозити з державних банків до приватних банків з іноземним капіталом, що спостерігається на прикладі рис. 3.

В умовах війни, щоб вирішити проблеми банківського сектору, було прийнято та запроваджено низку відновлюючих заходів.

1. Забезпечення стабільності функціонування банківської системи під час війни. На сьогоднішній день Національним банком України було зроблено ряд заходів, завдяки яким під час воєнного стану продовжується нарахування та виплата заробітних плат, стипендій, пенсій та державних допомог. Вже згадану Постановою були введені тимчасові обмеження, пов'язані зі зняттям готівки з рахунку клієнта, заборонаю видачі готівкових коштів з рахунків клієнтів в іноземній валюті, призупиненням роботи валютного ринку України, фіксацією офіційного курсу іноземної валюти тощо. Завдяки швидкій реакції на ситуацію в Україні вдалося забезпечити відносну фінансову стабільність для громадян, які можуть знімати готівку, здійснювати переказ коштів, оплачувати покупки, підтримувати Збройні Сили України [9].

2. Розвиток ризик-менеджменту. Ризик ескалації конфлікту з Російською Федерацією був врахований у прогнозах НБУ ще в 2014 році. НБУ розробив чіткий план дій, спрямований на забезпечення сталої роботи банківської

системи. Такі плани на вимогу Національного Банку України були розроблені банками. Особлива увага приділялась стійкості банківських установ до кібератак, завдяки яким вдалося забезпечити безперервне проведення фінансових операцій під час війни. Все це говорить про те, що НБУ та українські банки повинні продовжувати працювати над розвитком системи управління ризиками, яка дозволяє прогнозувати ризики, визначити їхні ймовірні розміри і наслідки, запобігти чи зменшити пов'язані з ними втрати [10].

3. Діджиталізація. Діджиталізація банківського сектору розпочалася після реформування банківського сектору в 2014–2016 рр. Саме на ці роки припадає початок активного використання дистанційних фінансових послуг. В 2020 році Національний банк України оголосив про розвиток «cashless есопому» – безготівкової економіки [11]. Розвитку безготівкової економіки сприяло ухвалення Урядом законодавчих змін про ідентифікацію та верифікацію клієнтів за допомогою системи BankID НБУ. Застосування системи BankID НБУ дає можливість державі проводити автентифікацію громадян в Дії, що особливо актуально під час війни, коли громадянам надається грошова допомога в межах єПідтримки. Крім цього, банки можуть відкривати рахунки громадянам, які не можуть відвідати відділення. Завдяки використанню хмарних сервісів, банки можуть зберегти необхідні для подальшого функціонування дані навіть у разі фізичного руйнування інфраструктури.

4. Безготівкові розрахунки. На початку війни люди зіткнулися з проблемою відсутності готівки. Тоді вона була вирішена шляхом надання можливості знімати кошти на касах торговельних підприємств. Однак в «гарячих точках» й надалі існує проблема їх транспортування до відділень та банкоматів. Ще однією проблемою для українців стало те, що вони втратили можливість отримати гроші з банківської скриньки в разі закриття відділення. Все це говорить про те, що існує необхідність популяризації безготівкових розрахунків, які навіть в умовах війни відбуваються стабільно та без перебоїв.

5. Система електронних платежів. Проведення безготівкових розрахунків неможливе без стабільної роботи системи електронних платежів. До неї підключені всі банківські установи України, які можуть здійснювати платежі клієнтів у штатному режимі в умовах війни. Необхідно зазначити, що для посилення цієї системи НБУ використовує резервні потуж-

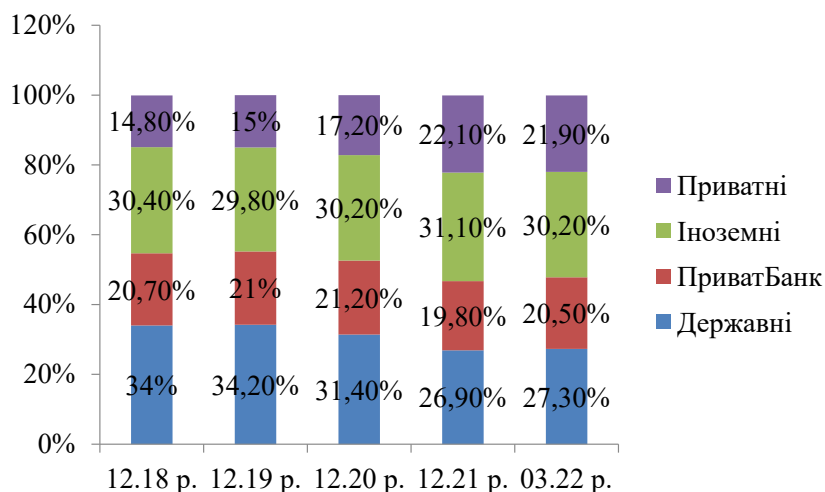

Рис. 1. Розподіл активів за різними групами банків

Джерело: [7]

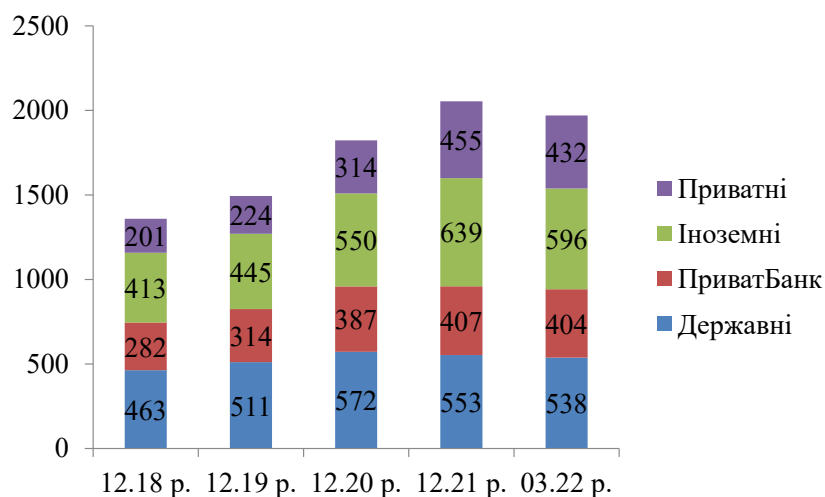

Рис. 2. Чисті активи за різними групами банків, млрд грн

Джерело: [7]

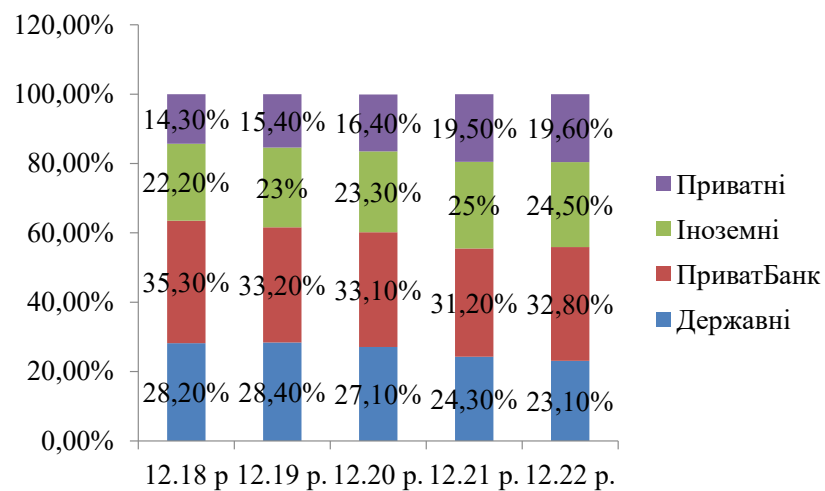

Рис. 3. Розподіл депозитів населення за різними групами банків

Джерело: [7]

ності. Завдяки цьому на всій території України, де не ведуться активні бойові дії та є зв'язок, можна розраховуватися карткою, також безготівкові рахунки можуть проводитися за кордоном в режимі 24/7.

6. Міжнародна фінансова підтримка. Під час війни стабільність банківської системи багато в чому залежить від міжнародної фінансової підтримки. В першу чергу, вона необхідна суб'єктам економічної діяльності в Україні та за кордоном. Не менш важливими є внутрішні ресурси країни.

Виконання цих заходів дозволить забезпечити дотримання принципів та зберегти довіру до банківського сектору, який змушений функціонувати в умовах війни.

Висновки. Функціонування банківської системи під час війни є дуже важливим, адже саме банки забезпечують платежі населення та бізнесу. Як і в мирний час, її діяльність повинна здійснюватися на принципах законності, економічної самостійності, незалежності, відповідальності за своїми зобов'язаннями, легальності банківських операцій, дотримання нормативів НБУ, забезпечення права

вибору банківської установи фізичними особами та забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань. Однак основним принципом функціонування банківської системи є збереження довіри громадян.

Під час війни банківська галузь зіткнулась з багатьма проблемами. Брак кваліфікованих кадрів, кібератаки, перевищенням лімітів касових залишків, арешт банківських рахунків, втрати за попередньо наданими кредитами ослабили банківську систему. Для забезпечення її стабільного функціонування необхідно розвивати ризик-менеджмент, сприяти діджиталізації, популяризувати безготівкові рахунки, посилювати систему електронних платежів, заручитися міжнародною підтримкою. Виконання цих заходів дозволить забезпечити дотримання принципів та зберегти довіру до банківського сектору.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування отриманих результатів для відновлення роботи банківської системи іншими країнами у кризових ситуаціях, які виникають в економічному та політичному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Халімон Т. М. Принципи (засади) організації та здійснення банківської діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 4(25). Т 3.
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
3. Рекіянов С. О. Сутність банківської системи України та її функції в сучасних умовах. *Наукові праці МАУП*. 2013. Вип. 2(37). С. 77–83.
4. Нагайчук Н. Г. Уточнення змісту банківської діяльності: риси і принципи. *Вісник Університету банківської справи Національного Банку України*. 2014. № 3(21).
5. Чому українські банки стабільні навіть під час війни. *oschadbank.ua*. 2022. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/comu-ukrainski-banki-stabilni-navit-pid-cas-vijni-2>
6. Редчук Д. Як захистити свої дані і не стати легкою здобиччю для віртуальних злочинців? *epravda.com.ua*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/4/690011/>
7. НБУ про фінансовий стан банківської системи під час війни. *finbalance.com.ua*. 2022. URL: <https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-ukrani-popri-vyynu-zumila-zbilshiti-depozitniy-i-kreditniy-portfel>
8. НБУ зафіксував офіційний курс гривні до долара США на новому рівні та вжив низку додаткових заходів для збалансування валютного ринку та підтримання стійкості економіки в умовах війни. *bank.gov.ua*. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-zafiksuvav-ofitsiyiniy-kurs-grivni-do-dolara-ssha-na-novomu-rivni-ta-vjiv-nizku-dodatkovih-zahodiv-dlya-zbalansuvannya-valyutnogo-rinku-ta-pidtrimannya-stiykosti-ekonomiki-v-umovah-viyini>
9. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. *unian.ua*. 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasi-viyini-novini-ukrajina-11753254.html>
10. Ризик-менеджмент. *pharmencyclopedia.com.ua*. 2022. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/6084/rizik-menedzhment>
11. Пігулка для економіки: як cashless впливає на фінансове здоров'я України. *epravda.com.ua*. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2020/11/4/666073/>

REFERENCES:

1. Khalimon T. M. (2018) Pryntsypy (zasady) orhanizatsiyi ta zdiysnennya bankivskoyi diyalnosti [Principles (fundamentals) of the organization and implementation of banking activities]. *Prykarpatsky yurydychny visnyk*, 4(25), 3. (in Ukrainian)
2. Pro banky i bankivsku diyalnist: Zakon Ukrainy № 2121-III vid 07.12.2000 r. (2000) [On banks and banking activities: Law of Ukraine № 2121-III dated 07.12.2000]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (in Ukrainian)
3. Rekiyanov S. O. (2013) Sutnist bankivskoi systemy Ukrainy ta ii funktsii v suchasnykh umovakh [The essence of the banking system of Ukraine and its functions in modern conditions]. *Naukovi pratsi MAUP*, 2(37), 77–83. (in Ukrainian)
4. Nahaychuk N. H. (2014) Utochnennya zmistu bankivskoi diyalnosti: rysy i pryntsypy [Clarification of the content of banking activity: features and principles]. *Visnyk Universytetu bankivskoyi spravy Natsionalnoho Banku Ukrainy*, 3(21). (in Ukrainian)
5. Chomu ukrayinski banky stabilni navit pid chas viyny (2022) [Why Ukrainian banks are stable even during the war]. Available at: <https://www.oschadbank.ua/news/comu-ukrainski-banki-stabilni-navit-pid-cas-vijni-2> (in Ukrainian)
6. Redchuk D. (2022) Yak zakhystyty svoyi dani i ne staty lehkoyu zdobychchyu dlya virtualnykh zlochyntsyv? [How to protect your data and not become easy prey for virtual criminals?]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/4/690011/> (in Ukrainian)
7. NBU pro finansovyy stan bankivskoyi systemy pid chas viyny (2022) [NBU on the financial condition of the banking system during the war]. Available at: <https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-ukrani-popri-viynu-zumila-zbilshiti-depozitniy-i-kreditniy-portfel> (in Ukrainian)
8. NBU zafiksuvav ofitsiyiny kurs hryvni do dolara SSHA na novomu rivni ta vzhyv nyzku dodatkovykh zakhodiv dlya zbalansuvannya valyutnoho rynku ta pidtrymannya stiykosti ekonomiky v umovakh viyny (2022) [The NBU fixed the official exchange rate of the hryvnia against the US dollar at a new level and took a number of additional measures to balance the foreign exchange market and maintain the stability of the economy in wartime conditions]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-zafiksuvav-ofitsiyiny-kurs-grivni-do-dolara-ssha-na-novomu-rivni-ta-vjiv-nizku-dodatkovih-zahodiv-dlya-zbalansuvannya-valyutnogo-ryнку-ta-pidtrymannya-stiykosti-ekonomiki-v-umovah-viyni> (in Ukrainian)
9. Zhyrij K. (2022) Yak banky dopomahayut vystoyaty ekonomitsi ta hromadyanam u chasy viyny [How banks help the economy and citizens survive in times of war]. Available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasi-viyni-novini-ukrajina-11753254.html> (in Ukrainian)
10. Ryzik-menedzhment (2022) [Risk management]. Available at: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/6084/rizik-menedzhment> (in Ukrainian)
11. Pihulka dlya ekonomiky: yak cashless vplyvaye na finansove zdorov'ya Ukrainy (2020) [A pill for the economy: how cashless affects the financial health of Ukraine]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2020/11/4/666073/> (in Ukrainian)